

REGELŐ.

Pesten vasárnap július 3^{kán} 1836.

Megjelen társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p.p.

ELBESZÉLÉS.

Árpád Etelka velencei dogené.

Második Urseolo Péter választott dogenak Velenczében 991-dik esztendőben. Ez fíja volt annak, ki tizenöt esztendővel az előtt lemondott a' dogeságrul. És mivel minden nagy embernek életében valami csudálatos történni szokott, hirlelék, hogy még atyja megjövendölé róla, hogy honának dicsősége leend. —

Alig választott dogenak, midőn cselszövények is kezdettek, 's a' többszer tartatott nemzeti gyülekezetek mindig vérengzéssel hagytak-félbe. — Urseolo ennek elejét állá, és olly törvényt alkota, melly szerint minden erőszakos tett húsz font arannyal, vagy halállal büntetteték. Ez által megszerezte a' belső nyugalom, Urseolo a' külsőkre fordítá figyelmeét.

Velence, maga a' város, némiképp vazallja volt a' keleti birodalomnak; Adria tengere pedig a' keleti birodalom részét tette. Urseolo kivívá azt, hogy Velence polgárai egyenlő joggal birjanak a' keleti birodalom polgáraival, és minden réven 's vámon helyes aránybul álló vámot, harmincz soldo aranytul kettőnek fizetését eszközölé. — Urseolo továbbra is nézett. Ázsia 's Afrika fejedelmeivel, kik között az egyiptusi és syriai szultánok leghatalmasbbak voltak, barátságot szerze.

Az Adria-tengeri kereskedés elegendő volt ugyan Velenczének gazdagságot hajtani; de Urseolo evvel sem elégedvén — ott, hol barátságosan nem, adófizetések mellett szerze utat honosainak a' kereskedésre. Így bánt olasz ország királyaival, 's Aquilea hatalmas patriarchájával. Velenczének hajójai Lombardiának és Friaulnak minden folyamán járhattak, hol különféle külhoni portékát árultak. Ekkor még dalmát ország részén is csak bizonyos adók mellett kereskedhettek; de ebből hasznuk nagy levén az adót készséggel fizették. Dalmát országbul kaptak tüzi fát, bort, olajt, kendert, lent, mindenféle gabonát, és barmot; felsőbb olasz ország nyujta nekik ónt,

kényesőt, mindenféle érczet, építő fákat, posztót, vásznat, kötelet, bőroket, sőt még rabszolgákat 's eunuchokat is. Mindenütt pedig kizáró szabadalmat szerzett Velence a' sóra és sóshalra; — egyébiránt mindenütt árulta a' keleti portékákat.

Illy terjedelmes kereskedésnek hasznaibul az eredt, hogy Velence, — mellynek semmi száraz földbirtoka ekkoráig nem volt, hadi hajókat és hajós sereget állítani képes lett, és két nagy birodalom közt fekvén birt az egyiknek ellentállani, a' másikat kérelemre venni.

De voltak dalmát ország részén olly népek (a' Narentinok), mellyek leginkább tengeri rablásbul éltek, 's ennek Velence is békesség kedvéért adózott. Későbbben hatalomra kapott Velence; 's midőn a' szokott esztendei adó tőle kéretett, Urseolo válaszolá, hogy azt nekik maga fogja megvinni. És 997-dik esztendőben vevén sz. Mark püspökétől a' zászlót, hajóra szállott seregével, Adria tengerére induló. Előbb Istriának réves várait (mint Capo d'Istria, Pirano, Isola és Triest, 's többeket) érintvén, mindenütt hódulással fogadtatott. Így tett Zara vagy is Jadra, így tettek a' szigetek is. — E' hódulásnak hire futamlott, és Mulcimir is, a' Horvátok királya, Urseolo tiszteletére sietett, ajálván nekiszolgálatját és segedelmét. 'S mind ezeknek erősítésére Mulcimir eljegyzé István fijának a' doge leányát.

Innen Urseolo a' déli részekre ment, 's a' melly városok és szigetek meg nem hódultak, azokat erővel elfoglalá. De Ragusaig nem maradt egy város, melly előre tett tisztelkedés mellett ne hódult volna. — Lessina szigete vala a' Narentinok minden reménye. Ez tengerrel környezve, bérczes, őrséggel pedig megrakva vivhatlannak látszék. Ez azon sziget, mellyről ezer esztendővel előbb Vatinius vezér így irt Cicerónak: „négy sánczon törtem-át, négy tornyot másztam-meg, elfoglaltam egy fellegvárt, még is kénytelen valék győzelmemet abban hagyni.“ — Urseolo azonban ezt is elfoglalta, és diadalmasan tért honjába.

Illy nagy és dicső tettek, győzelmes háborúk, dalmát országban mindig tovább terjedő birtok, a' szomszéd fejedelmek füleibe hatottak, és benne Urseolo neve félelmet 's tiszteletet gerjeszte. — Nyugot fejedelme, harmadik Otto, keresztatyja vágyván lenni a' doge fijának, és ez alkalommal Velenczét is látni kívánván, eljött, 's három napot tölte itt. Urseolo e' kevés időt sem akarván haszon nélkül elröpíteni, újabb szabadalmakat eszközle, és Velence kereskedési határának tovább terjesztésére nyert engedelmet.

Még most is szokásban volt, bizonyos régi függés jeléül, hogy Velence minden esztendőben arany szövétű köpönyeget nyújtson-be a' nyugoti esászárnak. — Otto ezen adót, Urseolo kérésére, ez alkalommal eltörle.

II-dik Urseolo Otto még nagyon fiatal vala; de neve mindent helyreütt. Már atyja híressé tevén Velence községét, minden uralkodó vágyott az Urseolo nemzetséggel atyafiságba lépni. Otto, ámbár fiatal, de finom miveltségű, deli természetű 's nagy tekintetű doge, midőn nem régebben atyjával dalmát ország városait látogatná, I-ső István Magyarok királya követeket küldé hozzá üdvözlésére. A' követséget keresztény biboros papok vezeté; köszöntésüket pedig az egy élő Isten nevében kezdték. Az öreg Urseolót bámulás fogá-el nemcsak e' különös köszöntésért, hanem azért is, hogy ezen nevéül híresen ismert magyar ország, mellynek kebléből annyi barbar nép keletkezett, 's eddig Velenczét csak pusztitással fenyegeté, most barátságát ajánlja. A' követség Velenczéhez illő fényvel fogadtatott, 's ugyan olyan I-ső Istvánhoz is küldetett azon meghagyással, hogy e' félelmes szilaj nemzetnek valamiképpen lehetséges lágyítása végett, ha a' királynak leánya volna, az Ottónak hitessül megkérettessék. Etelka volt azon szerencsés, 13 esztendő szűz, ki az akkori századnak legmiveltebb uralkodóját férjének nyervén boldogíthatta. Etelka olasz apáczáktul és szerzetesektül neveltetvén lelke buzgóságra és szeméremre simitva, szíve részvétre és irgalomra mivelve földi angyal vala. Halavány arcz de piros ajk jelelé tekintetét. Etelka hajóra szállított Záránál; de az illyet nem látó ártatlannak szeméit elremiték a' tengernek nagyságos dagályai; többszeri próbahajózás után nyolcz nap múlva vágá ketté Adria tengerét sz. Mark lobogója. A' magyar kisasszony Velenczébe hozatott, hol 15 esztendő férjével, Urseolo Ottóval, az egybekelés elhatározatván e' nap az örömnök tündöklő, a' pompának remek, a' szerencsés és boldog páros élet kívánságának egy hangú napja volt. A' nagy reményű ifjú atyjának emléket magában viselvén, Velenczének dicsősége ő belőle eredt. — Sz. Mark piacza 's a' palota viasz gyertyákkal vala kivilágítva akkor, midőn Európának egyéb részein az egyházakban gyertyák hiánya miatt csak olajos mécsek égtek; a' házak arany és drága szövetű keleti szőnyegekkel levén bevonva, Velence a' legdúsabb bazarhoz hasonlita. — A' fiatal párnak találkozása szende pásztorok románjához hasonlita, kiknek életük, mivel tiszta, inkább mennyei mint földi. Azonban, a' már ravaszságban és ámtásban gyakorlott titkos ellenségnek, az előszámlált örömek és ékes ünnepek csak rágalmaknak tetszének, mellyek ösztön levén terveinek kivitelére, csak sietteték e' boldog pár nyugalmanak zavarodását.

III-dik Otto, nyugoti császár, ki leányát már régen a' fiatal dogenak szánta, kijátszva látván magát a' megtörtént házassággal, Velenczének boszús ellensége lön. — Caloprini, egy állorezás kal-

már, eszköze lön III-ik Ottónak; 's úgy látszik, hogy ez volt az, ki Velenczében orozó gyilkosnak magát legelső adta-el. III-dik Otto a' fiatal dogét elveszteni akará, egyszersmind egész olasz országnak megtiltá kereskedni a' községgel. Caloprini okos volt gyanút 's boszút hinteni Urseolo Otto ellen; de a' fiatal fejdelem bölcs tanácsosai által, legalább szinleg, megbékélt a' nyugoti császárral, ki Caloprini által Adria városát ingerlé-fel a' velencei község ellen! Urseolo azonban maga hajóra szállván a' várost lecsillapítá. Végre Mulcimir, horvát király, 's Urseolo sógora is felunszoltatott Caloprini által: de ez is csufosan legyaláztatott; 's éppen midőn Otto a' tengeren haza felé hajózna a' lázadók csillapításáru, a' lappangó Caloprini e' hajón akart lázadást támasztani, és törrel Ottóra rohant; de őt Flabenigo Domokos feltartóztatá, 's a' bősziült ember tengerbe vetteték.

Flabenigo élet-mentő lön, és különben is Urseolo nemzetsége-nél nem kisebbül származván, Ottónak barátja és tanácsosa volt. Még ez ideig rózsá viritott Otto és Etelka között; de a' hevült indulatú Flabenigo e' rózsát illetni ohajtván az ő körökben elbádogyadva nyugtát nem lel. Velencei doge lenni, és illy felséges hölgyet birni, e' gondolatok felejteték a' fejdelem iránti hódulást és tiszteletet. Etelka volt ama lény, mellyért neki az élet kedves vala: ezen kívül unalmas minden. Illy érzelemben az erős, bátor és tehetős férjfi czél nélkül sokáig nem maradhat. Flabenigo szép tudománya, akkor ugyan darabos de még is hajlékony olasz versekbe kezdé Etelka iránti érzelmét önteni. Ezek magasztalással, hálával, remegő szerelemmel telvék, — a' hymnusokhoz szokott Etelka keblét nem érdeklék. Tudván Flabenigo, mennyire hisz és bizik a' dogené Margit komornájában, ki őt magyar országból kíséré ezen idegen földre, ezt Flabenigo fejedelmi ígérekkel részére kecsegteté. Bár nem kevés ostromot vala kénytelen a' kísértéshez nem szokott Etelka kiállani; de egy zsoltár eléneklése megnyugtató őt, 's megőrzé férjének adott esküje megtartásában, ki ajtatosságán kívül a' palota melletti kórházban gyakorlá könyörülő és szánakodó szívét. Flabenigo a' fejdelem iránti tiszteletről felejtkezve ezután a' palotából kimaradt, 's ime benne a' leggyűlöletesb ellenség! A' sok kincscsel bíró ifiú most már pazérlá vagyonát Otto ellenségeinek szaporítására. (*Végz. köv.*)

HAZAI HIRLELŐ.

A' nagyváradi nagy gyuladás felől egy másik tudósító következőt közöl.

Látám a' lakosok jajjait a' setét
Füstnek gombolyagin menybe tolongani,
A' Mindent-tehetőnek
Zsámoly székihez; a' kinek
Kor kímélte falán bús diadalmadat
Tapsoltad.

CSOKONAI VITÉZ Mihály.

Reszket ujjaimban tollam, midőn jelen soraimat, elfogultság 's érzékenyülés közben, az előttem levő papirosra teszem. Minden torony-óra-ütés, mint vész-harang, felriaszt író-székemről; minden harsány kiáltás utszára készit futni, hol csak romokat, csak vég nyomorúság képét viselő ember-társakat pillanthatok. — Junius 19-kén dél utáni öt óra tájban, kigyuladván egy az egyesült Oláhok kápláni lakjában levő nádas épület, miután több közel házak elégték, meggyult kevés percz multán az egyesült Oláhok csinos egyháza is; mellyről a' lángok dühödött szelek szárnyain tovább harapódzván, minden lehető segély daczára, a' sas és zöld-fa főbb utszákat egészen, Kapuczinusok utszájának pedig egy részét — jelesül az őrtornyot, a' városnak emeletes nagy házát, két gyógyszer-tárt, két kávéházat, 's vendégfogadót, Nagyváradnak az ugy nevezett kis piacra néző legszebb részét — elhamvagták. Városi közönségünk éppen vigalmak közt mulató helyeken tölté e' vasárnapot, mikor a' láрма-harangok gyuladást hirlének. A' zavar 's hon-térők kétségbe este sokszorozá e' veszélyt. A' házaknak mindkét soron csaknem egyszerre történt égése, 's összeülekezett lángok csapdosása az oltást lehetetleníté. Menekhetés lön egyetlen szabadulási eszköz; a' pusztító elem továbbra hatásának akadályozása egyedüli segély. A' sas utsza Körös folyó melletti oldalának ház-birtokosai, megmenthetett vagyonaikkal, részint csónakokon részint gyalog átvergődtek a' szerencsére nem igen mély Körösnek túlpartjára; 's a' habok közepén, remegő kezöket tördelve, kisirt szemekkel kényttettek nézni lakjaiknak 's keresményöknek gátolhatlan hamvadását. A' zöldfa utszán egy boltban fellobbant lőpor rázkodtató robbanással légbe repülván, az emeletes ház beszakadását 's minden boltbeli árúk elemésztetését okozá. — Az esti homály nevelé a' rettentőséget. Az egyesült Oláhok egyházának őrtornyát, midőn réz kúpja lezuhant, midőn belőle az olvadt harangok hulladoztak, és belrészéből, miként tűzokádó hegyből, lángok löködtek fel, látni — iszonyú vala.

Alig csillapult kissé e' rémület, és im'! következő napon (jun. 20-kán) reggel hét órakor, ugyancsak a' magyar utszán, melly a' tegnapi tűznek is fészke volt, véletlen újabb gyuladás támadván, több ház elégett.

De még ekkor sem vala csordultig telve a' keserű pohár. Junius 21-kén, délutáni 2 óra tájban, ujlag a' Magyar utszán kiütött tűz a' még eddig megóvottakat is elemészté. A' szél olly szörnyű erővel fújt, hogy egy bizonyos házból, megmenthetés végett, kivonszolt kocsit — saját szemeim láttára — mintegy 20 ölnyi távolságra sodrott. Mi csuda tehát, ha a' bősé lángok a' magyar, oláh püspök, kapuczinus, felső- 's alsó Pecze utszákat, és ezeken felül a' baromvásárt körző házakat gyorsan hamvakba döntvén, városunk más részét, a' messzebb eső Várad várallját 's Velenczét is el boriták? Leégtek ekkor jelesbül a' Kapuczinusok egyháza 's kolostora, a' sóház minden épületeivel, a' vár, tornyával, 's a' nem egyesült Oláhok Várad-váralljai egyháza. — Az eddigi két gyuladás alkalmával nagyobb részint vagyonosb birtokosok házait érte a' veszély: de e' harmadik számtalan nyomorultakat, egész éltök keresményét elrabolván, örök sinlésre juttatott, és fedél 's minden nélkül, egyetlen füst- 's korom-feketítette ruhában, rideg ég alá kiszorított. Vigasztaló enyh jusson bár e' szerencsétleneknek!

E' háromszori tűznek oka bizonytalan. Némellyek az elsőbbit vigyázatlan-ságból, a' két utóbbit pedig a' több napokon égve füstölgött üszköknek szelektől szétszórt szikráiból eredettnek vélik. Mások ellenben okát önkénytes gnyjtásban helyezik. Mert mellőzve azt, miként a' gyuladás mindenkor ugyan egy

utszán, és pedig a' tartós szél irányával ellenkezőleg fentebb-fentebb támadott, csaknem kétségen kívüli bizonyosságot nyújtanak e' hiedelemre a' talált kanócok; melyek szalmából, szőrből, 's más gyúlékony anyagokból műértőleg alkotva, és beléjük égő szén rejtve, nevezetesen az alsó hid part-erősítvényének szélső gerendái megé egy fészekben leásattak, de fellobbanásuk észrevétetvén, szerencsén eloltattak.

Támadott ugyan még jun. 23-kán is Várad-Olasziban is tűz egy helyen; hanem élénk vigyázat miatt kezdetében elfojtatott.

Közönségünket ezek miatt olly rettegés, 's riadás foglalá-el, hogy sokan a' helybeli hegyen fekvő szüllejek alá minden házbelijeket kivitették, vagy legalább pinczékbe, 's más biztos helyekre letakaríták, 's ablakaikat téglákkal gondosan beduggatván, okos hadvezérként, készülsen várják a' fenyegető ellent. E' felelem 's aggodás, mi szerint mindenki a' magáéit védni ohajtja, de kivált a' több napon 's éjen egymás utáni szakadatlan munkálásból következett fáradtság és erő-kifogyás, szintén a' nagy szelek huzamossága 's víz-fecskendők elromladozása okozták azt, hogy a' ns megye ekkor folyó köz gyűlésének határozataként — honnan az építéshez kívántató fák bő szállíttatása és szoros vigyázat iránt is rendelet tétetett — a' közel helységekből parancsoltattak-be emberek az utszákon őrállásra, 's a' még füstölő romoknak teljes eloltására. — Az elégett épületek összeségét 500-ra könnyen lehet tenni. A' kár tömérdek és számíthatlan; mit azonban több háznak, 's közöttük a' városházának is tűz-kármentesítése némileg kisebbít. Sok ember lett a' tűz áldozatja.

Szomorú ugyan, de szép alkalom mutatkozik itt a' lelkes adakozóknak.

TERMÉSZETI TÖRTÉNET 'S TUDOMÁNY.

Cosiguina kitörése. Ezen tűzokádó hegy a' conchaguai tengermeléken fekszik — közép Amerika nyugoti tengerpartján. E' természeti tűneményről szóló tudósítás következőben áll. — A' tűzkitörés 1835-ki januar 19-kén történt, megelőzve gyenge zugással, követve gőzoszlop által, mely a' hegyből kiemelkedék, 's mindig vastagabb és sűrűbb lett, míg valamely nagy felleghez nem hasonlított, mely szinte tíz órányi távolságra láttatott. Ennek színe eleinte ragyogó fehér volt, azután szürke, végre sárga, 's utójára szép rózsaszínű lett. Reá következő napon többszer éreztek a' lakosok földrengési rázásokat, melyek közül az utósó rendkívüli erejű volt. 22-ke reggelén a' nap ragyogva tűnt-fel, de valamely homályos vonal, mely a' tegnapi olly szép fellegből mindinkább setétebb és terjedtebb lön, végre az egész láthatárt elborította, 's fél óra múlva setét éjféli vala. Az emberek egymásba ijtődtek, mert egymást nem láták; a' marhák aklaikba siettek, 's a' tyukok felültek, mint midőn bealkonyul. Ezen levegő-setétülés, minden észrevehető csökkenés nélkül, három napig tartott, mely idő alatt, valamely finom, szinte észrevehetlen por esett, mely St. Antonio-nál a' földet $2\frac{1}{2}$ hüvelknyi magosan fűdé, 's három különféle szürke színű rétegből állott; a' reá következett tíz nap alatt gyenge homályos volt a' napfény. Nacooome-ban, a' tűzokádótól éjszakilag, ugyan ezen homályt tapasztalák; a' leesett hamu négy öt hüvelknyi magosan fekiált a' földön, 's igen nagy kénzsaga volt, mely a' házakba benyomult. Az uralkodó homály csak néha volt villámok által félbeszakasztva, melyeket a' hegy kitörései követének, és a' vidék népségét borzalommal eltölték, kik az ítélet napját várták fejükre. 24-dikén a' légkör világosabb lön, 's most látszott, hogy a' házak nyolcz

hüvelknyi magosságra állottak hamuban, melyben sok megfúlt kisebb madár találtatott. Szarvasok és más vad állatok a' városban kerestek menedéket; a' közel fekvő folyók partjai mind döglött halakkal voltak elborítva. Segoviában 's egészen 8 óra járásnyira oly nagy jégeső járt, hogy a' szarvas marha ezrenként veszett-el; sokat ismét találtak, melyek csaknem egészen meg voltak sülve. A' tüzokádótól két mértöldnyire két új sziget bukkott-fel, egy-egy 300 lépésnyi körületű.

EMLEKMONDÁS.

S z é p s é g.

Ha úgy nézed szépségedet	Hidd-el kevés ez magában,
Leány! mint fő javadat,	'S gyakran ennek birtoka
Szánlak, gyarló! én tégedet;	Az ő rövid tartásában
Mert megcsalod magadat.	Hosszú bűnnek az oka.

Gondolj szived és lelkeddel
Többet, mintsem szépségeddel!
Mert nem soká lehetsz szép,
Sokkal tovább léssz nem szép.

KISFALUDY SÁNDOR.

Öröm. Azt, ki bajainkon segít, gyarlók vagyunk könnyen feledni, mi-helyt bajunk tárgult: de azt, ki örömet hoz, vagy nevel, nem felejtjük; kedves-szükségessé lesz ez nekünk, mert öröm után lihegünk untalan.

FÁY után Barthi.

A' becsület valamely meredek és parttalan szigethez hasonló; nem térhetünk bele vissza, ha egyszer oda hagytuk.

Az igaz erény — mondja Plato — oly bájjal bir, hogy, ha őt szeminkkel nézhetnők, az egész világ halálosan szerelmes lenne bele.

K. S.

Tréfarejtvény.

(Griphus)

Enni nem akarok, csak innom adjatok;
Mert e' szép világon csupán ezért vagyok.
Ugy szállván minden bor szomjas torkomba száll,
Kivált hordó alatt, hol legjobb helyén áll.
Sok ezeret vagyok képes elnyelhetni,
De hasamat soha kielégíthetni.
Belőle siklik-le sima gégecskémbé
A' bor; már a' szokás nálam így hozá-be.
'S midőn nagy tömegben adom azt, ragamból,
Mivel édes, senki sem irtózik attól;
Hacsak már magam is savanyún nem kapám.
Sok bű szolgáltatot tesz nektek kettős szám.

TÁPIÓFI.

Előbbi rejtvény: Szép nem.

Figyelmeztetés. E' lapokra előfizethetnek az elkészett t. pártfogók folyó hónap végéig, 's teljes számú példányokat fognak venni.

Szerkezi Róthkrepf Gábor, halpiacz 86. szám.

Nyomt. Trattner-Károlyi, uri utsza 612.